

SINHRONICITET DRUŠTVENE PROMENE I KONSTRUKTA RODNIH ULOGA:

Tradicionalizam i modernost kao sadržaji poželjnog modela ženskih rodni uloga u ženskim časopisima u poslednjoj četvrtini 20. veka*

Apstrakt: Osnovna intencija istraživanja je da retrospektivno sagleda promene u konstruktivnom poželjnog modela ženskih rodni uloga u periodu „razvijenog samoupravnog socijalizma“ (1970-tih), periodu strukturne krize socijalizma (1980-tih) i postsocijalističkom periodu srpskog/jugoslovenskog društva, onako kako je on konstruisan u ženskom časopisu „Bazar“. Kroz osnovne postavke teorijskog okvira istraživanja pokušaćemo da koncipiramo i približimo se pretpostavljenom novom komunikacionom modelu koji će biti u stanju da u istraživanje inkorporira sve promene nastale u samom procesu komunikacije između emitera i recepijenta i time doprinesemo boljem razumevanju sadržaja poruke.

Ključne reči: rodnost, rodne uloge, socijalna promena, razaranje društva, mediji, komunikacija.

Problem istraživanja i osnovne pretpostavke: Zasto je proučavanje rodni uloga bitno za razumevanje socijalni promena

Rodni (gender) identitet je socijalni konstrukt kulturno propisanih osobina i oblika ponašanja. On se oblikuje kroz mrežu podsticaja i pritiska različitih ekonomskih, političkih i socijalni snaga. Kao rezultat ovih uticaja nastaje specifični socijalni aranžman koji počiva na dihotomiji ženskih i muških rodni uloga i karakterni osobina. Ovakav socijalni aranžman karakteriše sva do sada poznata

* Članak je rađen u okviru naučnoistraživačkog projekta Instituta za filozofiju i društvenu teoriju u Beogradu *Društvenorazvojne mogućnosti Srbije/Jugoslavije u evropskim i svetskim procesima*, koji finansira Ministarstvo za nauku, tehnologije i razvoj Republike Srbije (br. 1926).

društva. U svjetlu ovoga možemo ga odrediti kao jedan od najširih koncepata identiteta. Kao određeni eksplicitni ili implicitni sadržaj rodni identitet se usvaja/interiorizuje kroz proces socijalizacije koji traje tokom čitavog života. Temeljne postavke rodnih identiteta usvajaju se kroz primarnu (u okviru porodice) i sekundarnu (školsku) socijalizaciju i dalje se specifikuju, račvaju/kreću različitim putevima i dalje razvijaju kroz tzv. socijalizaciju odraslih. Upravo jedan aspekt ove socijalizacije odraslih, sadržaj poruka koje konstruišu medijsku realnost ženskih časopisa i reprezentacija ženskih rodnih uloga u njima, biće i predmet interesovanja ovog istraživanja.

U periodima velikih sistemskih promena, kakvim je bila izložena Srbija i Jugoslavija tokom poslednje četvrtine dvadesetog veka, istraživanje sadržaja rodnih uloga može uneti novu perspektivu u proučavanje sadržaja socijalne promene i ponuditi bolje razumevanje samog procesa te promene. Zbog višeslojne prirode rodnog identiteta, rekonstruisanje rodnih uloga pruža uvid u širok spektar socijalnih procesa koji utiču na očekivanja i kulturne zahteve koji imaju udela u oblikovanju muških i ženskih identiteta. Pretpostavka je ovog istraživanja da forme rodnih identiteta nisu nikada slučajne i da su najtešnje povezane sa socio-kulturnim pritiscima i okolnostima pod/u kojima žene i muškarci žive. Drugim rečima, pretpostavka ovog istraživanja je da je dinamika socijalnog fenomena rodnih identiteta u funkcionalnoj i strukturnoj relaciji sa dinamikom društva u pokretu. Dakle, koncept rodnih uloga koji je pretrpeo izvesne promene, konstruišući se i iznova se rekonstruišući, tokom posmatranog perioda prati sve glavne političke, ekonomske, kulturne, jednom rečju, strukturne promene na nivou društva. Ovo naročito važi za tzv. *mainstream*/dominantni/najšire prihvaćeni konstrukt rodnih uloga, koji je i glavni predmet našeg interesovanja.

Tema istraživanja

Osnovna ideja istraživanja je da retrospektivno sagleda promene u konstrukt poželjnog modela ženskih rodnih uloga u periodu „razvijenog samoupravnog socijalizma“ (1970-tih), periodu strukturne krize socijalizma (1980-tih) i postsocijalističkom periodu srpskog/jugoslovenskog društva, onako kako je on konstruisan u ženskom časopisu „Bazar“ u istom periodu.

Za polazišnu tačku istraživanja uzeta je 1979 godina kao godina u kojoj je Jugoslovensko društvo imalo najviši ekonomski standard (per capita). Tokom osamdesetih ovaj ekonomski standard je polako ali kontinuirano opadao, da bi početkom devedesetih ova tendencija konačno rezultirala akutnom ekonomskom i socijalnom krizom koja je produbila i sve ostale, u tom trenutku zatečene, socijalne probleme – nacionalizam, ksenofobiju, seksizam i dr. Za krajnju tačku na vremenskoj koordinati uzeta je 1999 godina i period bombardovanja Jugoslavije kao najniža tačka perioda dekonstruisanja, kome je naše društvo bilo izloženo tokom poslednje četvrtine dvadesetog veka.

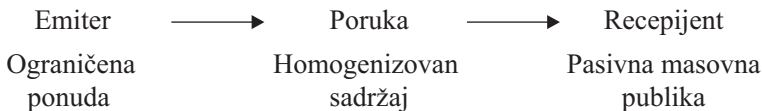
Period koji ovo istraživanje ima nameru da obuhvati je posebno zanimljiv za dobijanje uvida u mehanizme konstruisanja i dekonstruisanja poželjnih modela ženskih rodni uloga, jer se zbog izuzetnog intenziteta socijalnih promena, prema našoj pretpostavci, mogu očekivati bar tri idealna tipa karakteristična za, uslovno rečeno, tri podperioda – relativnog socijalnog i ekonomskog blagostanja (1970-te), period tranzicije (1980-tih) ka društvu razorenom etničkim tenzijama i ratnim konfliktom (1990-te)), ali i posledice koje prihvatanje i interiorizacija ovih konstrukta od strane jednog dela populacije proizvodi na socijalnom planu. Interesantno će biti i pitanje u kojoj meri su pomenuti konstrukti moderni odnosno tradicionalni za socijalni trenutak u kome su nastali i kako su moderni sadržaji definisani – autohtono, na osnovu specifičnog iskustva i specifičnih potreba srpskog/jugoslovenskog društva u određenom socijalnom trenutku, u rasporaku sa globalnim trendovima, ili u odnosu na šire socijalno okruženje (koliko šire?, gde su granice „našeg“ sveta?).

Istraživanje će slediti dva paralelna toka, međusobno povezana. Jedan će pokušati da rekonstruiše konstrukt poželjnih ženskih rodni uloga putem analize sadržaja tekstova iz časopisa. Drugi će pokušati da putem diskurzivne analize odgonetne kvalitet međuodnosa socijalnih promena i časopisnog/medijskog konstrukta rodnosti, kao i da proceni u kakvoj su vezi preovlađujući tradicijski i/ili modernizatorski sadržaji i socijalne promene. Odnos medijske (časopisne) realnosti i realnosti svakodnevnog života nikako ne može biti opisan kao jednostavno kauzalan. Pretpostavka je ovog istraživanja da je odnos između ove dve realnosti višeznačan i da mediji osim što uzročno-posledično reaguju na dnevne događaje isto tako i

anticipiraju globalne socijalne trendove i očekivanja publike, i da ova dva socijalna toka (realni i virtuelni) prate socijalne promene onog drugog kroz izvesnu vrstu sinhroniciteta.

Ženski časopisi, kao i ostali mediji, predstavljaju jedan od agensa socijalizacije, pre svega socijalizacije odraslih. Putem odabira određene uređivačke politike časopisa formira se određen konstrukt/model rodnih uloga koji se plasira kao poželjan ili poželjniji od drugih (ako ih ima) modela. Za konstruisanje ovog modela/uređivačke politike odgovoran je *emiter*, u konkretnom slučaju to je uredništvo časopisa „Bazar“. Izdavačka kuća Politika, u okviru koje posluje časopis „Bazar“ i država, koji odašilje *poruku* određenog sadržaja *recepijentu*/časopisnoj publici, čitaocima. Ovakva teorijska postavka podseća na teorijski koncept tzv. ranih komunikacionih istraživačkih modela (Mek Kvejl 1994:136) koji pretpostavljaju pasivnog recepijenta, što ja želim da izbegnem (vidi sliku 1).

Slika 1. – Rani komunikacioni istraživački model

Rezultat: Istovrsna recepcija i posledice

Zbog globalnih strukturnih promena ovaj tip komunikacionog modela nije u stanju da odgovori na mnoga pitanja koja otvara istraživanje medija u sadašnjem trenutku.

Tokom poslednjih petnaest do dvadeset godina na globalnom socijalnom planu su se odigrale značajne strukturne promene koje su izmenile puno toga u funkcionisanju i politici medija. Tehnološki napredak dao je podsticaj za povećanje kapaciteta za javno komuniciranje svih vrsta. To je za posledicu imalo slabljenje kontrole komuniciranja unutar nacionalnih država i medijski prodor izvan ranije neprikosnovanih nacionalnih granica, kao i izvesno globalno virtuelno povezivanje različitih geografskih prostora u tzv. fenomen *informacionog društva*. Moć medija je, kako upozoravaju brojni teoretičari, postala veća nego ikada do sada.

Na nivou nacionalnih država globalne promene su takođe proizvele određene posledice vezane za funkcionisanje medija. Do tada ograničena *medijska ponuda* se diverzificira umnožavanjem, s jedne strane, broja medija, a s druge strane alternativnih izvora informisanja (internet, teletekst, informacije koje se primaju preko mobilnih telefona, personalnih računara i sl), što za posledicu ima smanjenje homogenosti i konzistentnosti ponašanja *publike*. Ovako dehomogenizovana i fragmentisana publika na različite načine precipira i tumači *poruke* dehomogenizujući samim tim njihov sadržaj. „Poruku ne oblikuje samo emiter više već ona dobija značenje kroz proces komunikacije“ (Mek Kvejl 1994: 72) u kome je sada, po prvi put na teorijskom planu i recepijent aktivni kreator značenja a ne samo njegov pasivni primalac. Poruka postaje višeznačna i dobija dimenziju tzv. *sveta kineske kutije* (McHale 1987: 112), gde svaki novi element *bricolage-a* socijalnog diskursa otvara mogućnost novog odgonetanja i dubljeg razumevanja sadržaja poruke. Ovakvom teorijskom postavkom istraživanje se približava onome sto Mek Kvejl zove „novi komunikacioni istraživački model u nastajanju“.

Uzorak

Empirijski deo istraživanja sastojaće se iz prikupljanja relevantnih podataka putem analize sadržaja tekstova iz časopisa „Bazar“. Časopis „Bazar“ je odabran za potrebe ovog istraživanja iz tri razloga. To su:

1. *Kontinuitet postojanja*. Kao što smo rekli istraživanje pokriva vremenski period između 1979-1999. Tokom tog perioda došlo je do razaranja dotadašnje države SFRJ i prestrukturiranja geografskog prostora na kome se ona nekada nalazila kroz seriju ratnih konflikata. Etničke tenzije i građanski rat su promenili ne samo geografske granice i oficijalnu državnu politiku prema susedima, već i marketinške strategije i medijsku politiku. Sve to je rezultiralo sa gotovo potpunim tržišnim nestankom časopisa iz drugih bivših jugoslovenskih republika. Kao rezultat toga broj časopisa koji zadovoljavaju ovaj prvi kriterij – kontinuiteta postojanja tokom istraživanog perioda, se sveo na svega nekoliko.

2. *Popularnost*. Prema našoj pretpostavci popularnost je uvek povezana sa promocijom konformističkog ponašanja i široko

prihvaćenom percepcijom određenih ideja (npr. opšte prihvaćeni model rodni uloga i sl.). Pažljiva analiza ovakvog „popularnog“ štiva može nam pružiti uvid u opštu socijalnu situaciju i duhovnu situaciju vremena. Časopis „Bazar“ se održao na rejting listi popularnosti veoma visoko tokom čitavog proučavanog perioda, s napomenom da je u periodima ekonomske stabilnosti i prosperiteta popularnost merena veličinom tiraža časopisa, a u periodima ekonomske krize i opšteg socijalnog siromaštva veličinom čitalastva (prema anketama Agencije „Partner“ svaki primerak časopisa „Bazar“ tokom 1990-tih imao je prosečno 9 do 10 čitalaca, u zavisnosti od godine kada je anketa izvedena).

3. *Časopis za srednju klasu.* Tokom svog celokupnog postojanja ovaj časopis je percipiran od strane publike kao časopis za srednju klasu. Ekonomske i sociološke analize bivšeg jugoslovenskog društva iz proučavanog perioda svedoče o državnoj politici čiji je jedan od prioriteta bilo konstantno poboljšavanje životnog standarda stanovništva, kao i očuvanje minimalnih razlika u finansijskim primanjima stanovništva. Iz ovih, a i nekih drugih razloga u koje ovde nećemo ulaziti, bivše jugoslovensko društvo (praktično do 1990-tih) se može opisati kao društvo srednje klase, u poređenju sa drugim istočno-evropskim društvima koja se u teoriji najčešće opisuju kao društva radničke klase.

Osnovni cilj istraživanja je sticanje realnog uvida u dinamiku i pravac promene/a u definisanju sadržaja poželjnih modela ženskih rodni uloga kao i utvrđivanje koji delovi/aspekti tog/tih sadržaja promovišu/sugerišu/pospešuju promene i u kom pravcu, a koji ih sprečavaju. Odgonetanje ovih pitanja je važno jer žene predstavljaju polovinu opšte populacije i više od polovine biračkog kontingenta i od vrednosnih obrazaca koje one prihvate kao deo svog rodni identiteta, makar i samo trenutni, u određenim socijalnim trenucima može zavisiti sudbina društva i njegove razvojne mogućnosti.

Očekivani rezultati

Tokom godinu dana rada na projektu biće objavljen jedan (dva) izvorni naučni članak.

Bibliografija

- Bakić Jovo, „Pisanje strane štampe o raspadu Jugoslavije i ratu vođenom na njenom tlu (januar 1991-mart 1992)“, *Sociologija*, 1997/3.
- Bat-Ami Bar On, „Marginality and Epistemic Privilege“, in Alcoff and Potter „Feminist Epistemologies“, Routledge, London, New York, 1994 (str. 83-100).
- Baret Mishel, „Potčinjena žena“, Alternative, Radnička štampa, Beograd 1983.
- Bilandžić, „Društveni razvoj socijalističke Jugoslavije“.
- Blagojević Marina, „Gender and Survival, Serbia in the 1990s“ u Peto & Rasky „Construction, Reconstruction: Women, Family and Politics in Central Europe, 1945-1998“, OSI, CEU Press, Budapest 1999 (str. 187-214).
- Blagojević Marina, „Institutions in Serbia: From Collapse to What?“, u Hans-Georg Heinrich „Institution Building in the New Democracies: Studies in Post-Post-Communism“, Collegium Budapest, Institute for Advanced Study, Workshop Series No 7, 1999.
- Blagojević Marina, „The Walks in Gender Perspective“ u Lazic „Winter of Discontent: Protest in Belgrade“, CEU Press, Budapest 1999 (str. 113-130).
- Bogdanović Marija, „Metodološke studije“, Institut za političke studije, Beograd 1993.
- Božinović Neda, „Feminizam u Srbiji u 19. i 20. veku“, Izdavačka kuća 94, Beograd.
- Croteau David & Hoynes William, „Media/Society: Industries, Images and Audiences“, Pine Forge Press, Thousand Oaks, London, New Delhi, 1997.
- Dinkić Mladan, „Ekonomija Destrukcije“, Stubovi kulture, Beograd 1996.
- Durham Gigi, 1996, „The Taming of the Shrew: Women's Magazines and the Regulation of Desire“, u Regional Seminar on Gender and Culture, Workshop IV, 1998 (str. 18-31).
- Feher, Heler & Markus, „Dictatorship Over Needs“, Blackwell, Cambridge 1984.
- Fricker Miranda, „Knowledge as Construct: Theorizing the Role of Gender in Knowledge“, u K. Lennon and M. Whitford „Knowing the Difference: Feminist Perspectives in Epistemology“, Routledge, London & New York, 1994 (str. 95-109).
- Fonow Mary Margaret & Cook Judit A., „Back to the Future: A Look sat the Second Wave of Feminist Epistemology and Methodology“, u Fo-

nom & Cook „Beyond Methodology: Feminist Scholarship as Lived Research“, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 1991 (str. 1-15).

Fran Tonkiss, „Analyzing Discourse“, u Clive Seale „Researching Society and Culture“, Sage Publications, London 1998 (str. 245-260).

Funk Nanette and Mueller Magda, „Gender, Politics and Post-Communism. Reflections from Eastern Europe and the Former Soviet Union“, Routledge, New York & London, 1993.

Golubović, Kuzmanović & Vasović, „Društveni karakter i društvene promene u svetlu nacionalnih sukoba“, IFDT, Filip Višnjić, Beograd 1995.

Goati Vladimir, „Politički mozaik Srbije 1990-1996“, Beograd 1997.

Gredelj Stjepan, „Vrednosno utemeljenje blokirane transformacije srpskog društva“, u Lazić „Račiji hod: Srbija u transformacijskim procesima“, Filip Višnjić, Beograd 2000, (str.171-236).

Gredelj Stjepan, „S onu stranu ogledala“, Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986.

Haralambus Majkl, „Uvod u sociologiju“, Globus, Zagreb 1989.

Haraway Donna, „Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective“, u „Feminist Studies 14“, No 3 (Fall 1988) (str. 575-599).

Harding Sandra, „Rethinking Standpoint Epistemology: What is „Strong Objectivity“?“, u Alcoff and Potter „Feminist Epistemologies“, Routledge, London, New York, 1994 (str. 49-82).

Hug Frida, „Female Sexualization: Collective Work of Memory“, Verso 1987.

Heinrich Hans-Georg, „Towards a Cultural Theory of Transition: The Strange Architecture of Post-Communist Societies“, u Heinrich „Institution Building in the New Democracies: Studies in Post-Post-Communism“, Collegium Budapest, Institute for Advanced Study, Workshop Series No 7, 1999.

Hooks Bell, „Choosing the Margin as a Space of Radical Openness“, u Garry and Pearsall „Women, Knowledge and Reality“ Routledge, New York and London (str. 48-56).

Hooks Bell, „Representation of Black Female Sexuality in the Cultural Marketplace“, u Conboy, Medina and Stanbury „Writing on the Body“, Columbia University Press, New York (str. 113-128).

Hutchings Kimberly, „The Personal is International: Feminist Epistemology and the Case of International Relations“, u Lennon and Whitford „Knowing the Difference: Feminist Perspectives in

- Epistemology“, Routledge, London and New York, 1994 (str. 149-163).
- Jancar-Webster Barbara, „Women & Revolution in Yugoslavia 1941-1945“, Arden Press inc, Denver, Colorado 1990.
- Kay Rebeka, „Images of an Ideal Woman: Perceptions of Russian Womanhood through the Media, Education and Women’s Own Eyes“, u Regional Seminar on Gender and Culture, Workshop IV, 1998.
- Kende Anna & Nemenyi Maria, „Two Generations Perceptions of Femininity in Post Socialist Hungary“, u Peto & Rasky „Construction, Reconstruction: Women, Family and Politics in Central Europe 1945-1998“, OSI, CEU Press, Budapest 1999 (str. 147-186).
- Khodyreva N., „Representation of Violence against Women in Russian Mass Media“, Paper for CEU Regional Seminar on Gender and Culture, 13-15 February 1998 (str. 1-9).
- Kramarae Cheri & Treichler Paula, „Amazons, Bluestockings and Crochets“, Pandora Press, London 1992.
- Kuljić Todor, „O fašizmu, desnom ekstremizmu i teorijama o fašizmu krajem XX veka“, (rukopis) 1999.
- Kuljić Todor, „Tito“, Beograd 1999.
- Lazić Mladen, „Račiji hod: Srbija u transformacijskim procesima“, Filip Višnjić, Beograd, 2000.
- Lazić Mladen, „Razaranje društva“, Filip Višnjić, Beograd 1994.
- Lazić Mladen, „Sistem i slom“, Filip Višnjić, Beograd 1994.
- Lazić Mladen, „Društveni činoci raspada Jugoslavije“, Socioloski pregled 1994/1.
- Lazić Mladen, „U susret zatvorenom društvu“, Naprijed, Zagreb 1987.
- Lipsitz Bem S., „The Construction of Gender Identity“, u „The Lenses of Gender“, Yale University Press, New Haven and London, 1993 (str. 133-175).
- Marody Mira & Poleszczuk Anna Giza, „Changing Images of Identity in Poland: From the Self-Sacrificing to the Self-Investing Women?“, u Gal & Kligman „Reproducing Gender: Politics, Publics and Everyday Life after Socialism“, Princeton, New Jersey (str. 151-175).
- Marković J. Peđa, „Beograd između istoka i zapada 1948-1965“, Novinsko-izdavačka ustanova, Službeni list SRJ, Beograd 1996, str. 267-281.
- Madžar Ljubomir, „Suton socijalističkih privreda“, Ekonomika, Beograd 1990.
- Mil Džon Stjuart & Mil Henrijeta Tejlor, „Rasprava o jednakosti polova“, Libertas, Filip Višnjić, Beograd 1995.

- Milić Anđelka, „Rađanje moderne porodice“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1988.
- Milić Anđelka, „Žene, politika, porodica“, Beograd 1994.
- Milić Vojin, „Sociološki metod“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1996.
- Mirić Jovan, „Sistem i kriza“, Zagreb 1984.
- Mirić Jovan, „Demokracija u postkomunističkim društvima“, Zagreb 1996.
- Mishel Andre, „Feminizam“, Plato, Beograd.
- Mršević Zorica, „Rečnik osnovnih feminističkih pojmova“, IP Žarko Albulj, Beograd 1999.
- McHale Brian, „Postmodernist Fiction“, Routledge, London and New York, 1987.
- Mek Kvejl Denis, „Stari kontinent – novi mediji“, NOVA, Beograd 1994.
- McQuail, Denis, „Media Performance: Mass Communication and the Public Interest“, SAGE Publication, London, Newbury Park, New Delhi, 1993.
- McQuail Denis, „Audience Analysis“, SAGE Publication, Thousand Oaks, London, New Delhi, 1997.
- Nicolaescu M., „The Representation of Women’s Bodies in the Press for Women“, u Feischmidt, Magyari-Vincze and Zentai „Women and Men in East European Transition, Cluj-Napoca, EFES 1997.
- Nikolić-Ristanović Vesna, „Women, Violence and War: Wartime Victimization of Refugees in the Balcans“, CEU Press, 2000.
- Papić Žarana, „Polnost i kultura“, XX vek, Beograd 1997.
- Papić Žarana & Sklivicky Lidija, „Antropologija zene“, Prosveta, Beograd 1983.
- Passerini Luisa, „The Ambivalent Image of Women in Mass Culture“, u Thebaud Françoise „A History of Women: Toward a Cultural Identity in the Twentieth Century“, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London 1994.
- Pečujlić Miroslav, „Izazovi tranzicije – Novi svet i postsocijalistička društva“, Beograd 1997.
- Popović & Ranković, „Teorije i problemi društvenog razvoja“.
- Ramet Sabrina P., „Gender Politics in the Western Balkans: Women & Society in Yugoslav successor states“, The Pennsylvania State University Press, University Park, Pennsylvania 1999.
- „Razbijanje i raspad Jugoslavije“, Sociološki pregleđ, 1994/2.
- Reinharz Shulamith, „Feminist Case Studies“, u Reinharz „Feminist Methods in Social Research“, Oxford University Press, New York, Oxford 1992 (str. 164-174).

- Reinharz Shulamith, „Feminist Content Analysis“, u Reinhartz „Feminist Methods in Social Research“, Oxford University Press, New York, Oxford 1992 (str. 145-163).
- Rosandic Ruzica & Vesna Pesic, „Warfare, patriotism, patriarchy“, Center for Antiwar Action and group Bridge, Belgrade 1994.
- Rošulj Žarko „Čas opisa časopisa“, Institut za književnost i umetnost, Beograd 1995, str. 135-166.
- Rot Nikola & Havelka, „Socijalna psihologija“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Sekelj Laslo, „Jugoslavija – struktura raspadanja“.
- „Sociološki leksikon“, Savremena administracija, Beograd 1982.
- „Srbija u modernizacijskim procesima 20. veka“, Institut za savremenu istoriju, Beograd, 1996.
- „Srbija u modernizacijskim procesima 19. i 20. veka – 2: Položaj žene kao merilo modernizacije“, Institut za noviju istoriju Srbije, 1998.
- „Srbija krajem osamdesetih“, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd 1991.
- „Srbija početkom devedesetih“, Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, Beograd 1995.
- Stiles Kristine, „Shaved Heads and Marked Bodies „Representations from Cultures of Trauma“, u Hewitt, O’Barr and Rosenbaugh „Talking Gender“, The University of Nort Carolina Press, Chapel Hill and London (str. 36-63).
- Teokarević Jovan, „Modernizacija i društveni razvoj“.
- Todorović Neda, „Ženska štampa i emancipacija žena“, Naučna knjiga, Beograd 1987.
- Todorović Neda, „Duh devedesetih“, Dijalozi, BMG, Beograd 1996.
- Trebješanin Žarko, „Predstava o detetu u srpskoj kulturi“, Srpska književna zadruga, Beograd 1991.
- Vudstonkraft Meri, „Obrana prava žene“, Libertas, Filip Višnjić, Beograd 1994.
- Wolf Naomi, „Work“, u „Beauty Myth“, Vintage Books, Random House, London 1991 (str. 20-57).
- Žarkov Dubravka, „Pictures of the Wall of Love: Motherhood, Womenhood and Nationhood in Croatian Media“, The European Journal of Women’s Studies, 1997, Vol 4, No 3 (str. 305-339).

Isidora Jarić

SYNCHRONICITY OF SOCIAL CHANGE AND
THE CONSTRUCT OF GENDER ROLES: TRADITIONALISM
AND MODERNITY AS CONTENTS OF MAINSTREAM MODEL
OF FEMALE GENDER ROLES IN WOMEN'S MAGAZINES
DURING THE LAST QUARTER OF 20TH CENTURY

Summary

The main intention of the research is to retrospectively decode changes in mainstream construct of female gender roles within the period of “developed self-management socialism” (1970s), period of structural crisis of socialism (1980s) and post-socialist period of Serbian/Yugoslav society. The mainstream construct of female gender roles will be reconstruct from Serbian women’s magazine “Bazar”. Through the basic presumptions of theoretical framework the research will try to conceptualise theoretical approach which will correspond with co called “new communicative research model” which will be capable to incorporate contemporary changes within the process of communication among the emitter and recipients in order to better understand the content of the message.

Key words: gender, gender roles, social change, societal deconstruction, media, communication.